

Wprowadzenie

Globalne procesy rozwoju cywilizacyjnego nie tylko w różnym stopniu wpływają na przemiany krajowych układów przestrzennych, ale także w odmiennym stopniu realizują się w zależności od ich położenia w przestrzeni europejskiej. Stąd ważnym problemem staje się wyjaśnianie tych złożonych mechanizmów, które z jednej strony mogą pozwolić na podejmowanie racjonalnych działań na rzecz budowy strategii ich rozwoju, a z drugiej – na podjęcie działań na rzecz stopniowego rozszerzania współdziałania państw i regionów w skali europejskiej. W tym głównym i aktualnym nurcie badawczym znajdują się prezentowane artykuły pracowników naukowych Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, którzy podejmują problematykę krajową związaną z geografiami społeczno-gospodarczą oraz problematykę geografii regionalnej.

Niniejszy tom otwiera interesujące studium J. Rajmana, które zawiera syntetyczną ocenę sieci osadniczej województwa małopolskiego. Duże walory teoretyczno-poznawcze przejawiają się w modelowym przykładzie analizy podłoża historycznego kształtowania sieci osadnictwa miejskiego, typologii miast oraz w zarysowaniu przewidywanych kierunków ich przemian. Na tym tle zaprezentowane są rozważania A. Kwiatek-Sołtys dotyczące przemian struktur demograficznych małych miast tego województwa. Wykorzystując procedury badawcze J. Webba autorka dokonała typologii badanego zbioru miast.

Z. Długosz i T. Rachwał podjęli problematykę oceny procesu starzenia się ludności w dużych miastach Polski na tle pozostałych mniejszych ośrodków i obszarów wiejskich w latach 1987–1996. Szczegółową analizą objęto 40 miast liczących ponad 100 tys. mieszkańców. Kontynuacją tej problematyki w skali regionalnej jest artykuł S. Kurka analizujący tempo starzenia się ludności w miastach makroregionu południowo-wschodniego. Badaniami objęto 111 miast, dla których określono zmiany w strukturze wiekowej ludności w przekroju lat 1988 i 1996.

Problematyka poziomu wykształcenia ludności wiejskiej Polski południowo-wschodniej jest przedmiotem zainteresowania R. Uliaszaka. Autor starał się określić stopień zróżnicowania wykształcenia ludności w układzie przestrzennym oraz w relacji do typu gospodarstw rolnych.

T. Rachwał podejmuje nową problematykę dotyczącą wpływu inwestycji zagranicznych na rozwój przedsiębiorstwa przemysłowego. Weryfikacji empirycznej swoich rozważań dokonuje na przykładzie Huty Szkła w Jarosławiu, prezentując analizę wyników ekonomicznych tego przedsiębiorstwa w latach 1988–1997.

Trzy ostatnie artykuły prezentują wybrane zagadnienia z zakresu geografii regionalnej. Z. Szot opisuje regionalne zróżnicowanie przemian społeczno-gospodarczych Hiszpanii po

II wojnie światowej. Autor w świetle istotnych cech odnoszących się do zagadnień demograficznych, inwestycji infrastrukturalnych i poziomu dochodu, omawia zróżnicowane przestrzennie warunki rozwoju tego kraju. Szczególnie aktualny jest podjęty przez G. Mróz temat zróżnicowań etnicznych Macedonii. Na tle uwarunkowań historycznych, autorka omówiła zmiany przemieszczania ludności Macedonii po II wojnie światowej, a szczególnie w latach 1971–1994. Tom kończy analiza przemian etnicznych ludności polskiej na Kowieńszczyźnie. Szczególną uwagę zwrócono na przemiany stanu świadomości narodowej badanych grup ludności. Materiał empiryczny do badań autor zebrał w drodze bezpośrednich wywiadów i ankiet.

Zbigniew Ziolo